

Діло

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. шваб. 143322
Адреса для телеграм:
«Діло», Львів.
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно: в краю 450 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
Швейцарії 30 ш. фр., Чехо-
словацькій 30 к. р., Румунії 150
лей, Болгарії 750 ал., Австрії
750 ал. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

Львівський Український
Театр „Кооперативні“.
Дир. Й. Стадника.

Ой не ходи Грицю на вечорниці

В міському вел. театрі
Вівторок 3.IV. г. 7-30 веч.

Дві сили.

Львів, 3. квітня 1928.

В сучасній Польщі суперничають дві сили: влада законодавча і виконавча, сойм і уряд. Від першої хвилі повстання чи реституції польської держави розпочалися змагання між цими двома силами, які тривають до нинішнього дня, виявляючись беззастанніми ваганнями. В дотрапному періоді перевага була на боці „суверенного“ сойму хоч недовго, тривалої парламентарної більшості і неспроможності дати собі раду з основними життєвими і далекосяжними проблемами життя держави примушувала законодавчу владу від часу до часу ретигувати зі своїх сутніх прав у користь влади виконавчої. Так було між іншим під час наступу червоної армії на Польщу в 1920 р., так було й пізніше в ері валютної скарбової реформи, коли то необмеженими повноваженнями наділено уряд Ва. Грабського. Та не зважаючи на добровільне зменшення своєї влади, „суверенний“ сойм всетаки був паном ситуації.

Різко змінилося положення після травневого перевороту, який став збройною тогкою своєрідної диктатури за „згодою“ сойму. Травневий переворот поклав край асепсиді законодавчої влади, переносючи її фактично на виконавчу владу, що ґрунтувалася в Польщі, як побіда легалізована сила. Від 15 травня 1926 вплив, значущість і сила сойму постійно упали. Побідний уряд примусив законодавчу владу, ту саму, що ще вчора була „суверенною“, легалізувати переворот, перевести частинну зміну конституції в напрямі зміцнення виконавчої влади та виставити собі широкі повноваження. З тією хвилею сойм став чимсь у ролі іграшки в руках уряду. Обеззброєний, прибитий, припідданий і повесірений він був зланий на ласку і неласку побідного уряду. Повного півтора року він не мав жодного впливу, як конституційна декорація асепсидного уряду.

В потриваному періоді ролі помінялися. Колись гордий, самопевний сойм, перед яким міністри явилися як юни і скакали як лисички, сам наложив на себе руки, перемінившись в невідомості уряду, в пародійний парламент. В цьому періоді виступає дивне явище: уряд формально тримається букви закону, хоч і постійно зв'язується і нарастають тав. конституційні сумніви, але послідовно обходить внутрішній зміст і духа конституційного законодавства. Отже осмислюючи раз свою легалізацію від зневажливого і повесіреного сойму він думає про далеко більші і важливі справи. Тут не йде вже про легалізацію його існування, але про здійснення його думок і намірів і то новим соймом, новою репрезентативною владою. На явне проголошення диктатури теперішній уряд не в силі відважитися. Та й несприятливий з засобів зберігати і поновити свою владу італійський „ді дзе“ тільки ступенно відкидає парламентаризм і засвоює собі самодержавство під дією фашистів-

ської партії. Зразу ступити на шлях диктатури це значить: викликати революцію політичну, а може й соціальну, ускладнену ще кошмарним національним питанням. Зрештою, навіть геніальний Ленін мусів довго підготувувати свою диктатуру під фірмою „диктатури пролетаріату“ та постійно творити опору для неї у всяких установах. Вихідною точкою й першою основою диктатури Леніна були „ради робітничих, селянських і солдатських депутатів“. Усяка диктатура вимагає санкції ширшого громадянства, представництва, як не дійсного і безпосереднього, то підроблюваного, ad hoc твореного.

Зовсім природно, що і в Польщі період явної диктатури мусів попередити підготовки. На протязі півтора року творено всякі установи й організації під гаслом марш. Пілсудського, покликано до життя пресу нову або запряжено до цієї роботи стару, яка нищила саму ідею парламентаризму, а одночасно під небеса підносила діяльність уряду й особу марш. Пілсудського. Творили нові установи, підносячи нові сили, як опору для диктатури, рівнобіжно нищено ті сили, що обстоювали народоправно-представницький принцип або були диктаторськими конкурентами (як нпр. ендців). Тим, чим для Леніна були „робітничо-селянські ради“, тим для марш. Пілсудського є сойм і то якраз сойм, який вийшов з нових виборів. І тому в ході виборчої акції зроблено все можливе, щоби в новому соймі здобути якнайбільше число прихильників уряду та його планів. І тут знову могли ми заобсервувати цікаве явище: уряд не лише здобував усіми силами і засобами голоси і мандати для своїх прихильників, але й забезпечував себе на випадок „непотульності“ сойму. Саме перед виборчим актом міністр внутр. справ ген. Складковський заявив, що ніяк „зотум“ недовіря сойму не змусить його до димісії. Єдино тільки на приказ марш. Пілсудського може він покинути свій міністерський фотель. Така заява є наскрізь незгідна з конституцією, бо § 58 конституції виразно постановляє:

„До парламентарної відповідальності потягає міністрів сойм значальною більшістю. Рада міністрів і кожний міністр зокрема уступають на домагання сойму“.

Вкінці зійшовся нововибраний

сойм і зустрівся дві сили: сойм і уряд. І то сойм, наділений довірям усього населення в загальних виборах й уряд зі своїми супрематними тенденціями. Сойм намагався виявити свою самостійність і незалежність та легко пробував повернути собі як не вповні, то хоч частинно попереднє значіння згідно з конституцією. Вибір Дашинського на маршала сойму і прийняття нагости українського внесення про амністію для політичних в'язнів свідчили про самостійну роллю сойму. Зновуж уряд, як друга і суттєвіша сила, не виявив нахилу позбутися своїх уже застарілих навичок. Він продовжував супрематні замашки. Введення поліції до сойму під проводом міністра внутрішніх справ на приказ прем'єра й арештування послів, заповідь, що він може не відкрити сойму, незасудження політичної аїні уряду, невнесення димісії цілого кабінету згідно з конституційними звичаями та обструкція проурядового клубу все те доказує, що уряд не думав навіть шукати більшості, ані піддатися перерізі законодавчої установи. В проурядовій пресі далі дунуть погрози й виставляються вимоги, щоби сойм самостійно створив більшість для підтримки теперішнього, непорушного уряду. Взагалі тут обернено kota хвостом, вимагаючи співпраці сойму з урядом, а не уряду зі соймом.

Перші дні життя нового сойму не принесли розв'язки цього запутаного питання. Загально панує замішання і гра на нервах. Сойм спершу зазначив свою „самостійність“, але опісля (при ухваленні тимчасового бюджету й культурно-інвестиційних кредитів) скапітулював перед урядом. Зновуж уряд відніс поразку при виборі маршала сойму, але своєї тактики не змінив. Оборонні парламентаризму стараються теж здобути на високі ноти, заявляючи, що час пережати вже минув та що богузів уже нема. Однак ця автосуггестія пересвіців не зовсім відповідає дійсності.

Дві сили стали тепер напроці себе. Нині важко говорити ще про ресурси і напрямні боротьби цих двох чинників. Ще важче говорити про гармонію між ними. Та рішучий бій між ними розпочнеться серйозно як при справі зміни соймового регуліну і питанні нових повноважень для уряду.

преси й французького громадянина. Тай неважко й закохете дуже вже строго судити за те цього громадянина? В нього є деякі свої справи й питання, пильніші й йому ближчі. Правду сказати: чого йому журитися приваженістю Донецького Басейну, коли ще кілька тижнів тому пишався по всіх вулицях Парижа афіші з захопото купувати „знамените російське вугілля з Донецького Басейну“? Або коли кожний французький поліцейний і жандарм знає, з урядових інструкцій, що горожани Радянського Союзу — російські горожани, і ніщо інше?

II.

Що в дійсності криється за цими донецькими відомостями й чутками, ніхто тут цього точно не знає. Але й цих недостаточних чуток було доволі, щоби викликати у французького загалу (за винятком, очевидно, комуністів) як не яву й голючу, то бодай слабо закривану радість: що єдиний у світі могутній союзник Радянщини, Німеччина, донецькими діями буде відштовхнена від цього союзу, і що Радянщина буде нарешті вповні ізольована.

Зразком того, як Франція відреагує на донецькі події, може послужити виривок з увар Ж. Бенвіля. Цей видатний публіцист згадає трохи не кожного дня німців ранком, а закупує ними вечером. Оце мабуть уперше, від довгого часу, що він у якомусь міжнародному питанні не поставився вповні й рішуче проти німців. Стилем Вальтера писав він оце між іншим:

„Судая Мулай Гафід, приїхавши до Франції, побачив помпи; вони йому велим сподобалися; він купив їх дванадцятьох і позів їх із собою до Марокка“.

„Треба тільки рухати відомку, сказав він своїм підданним, а зматимете поді до скочу“.

„Що одначе Мулай Гафід поставив ці помпи на піску, то не потекла з них ні капля води, і він гірко й сердито заявив на французького фабриканта, що його буші-то обірали. Те саме сказав зараз тепер у Польщі (sic!) з німцями інженірами. Своїм замовляють надто скандалі в найскандальнішій машині капіталістичної цивілізації, і потім не сходять з дна, що машини ці не працюють у їх бідолашній, примітивній і промисловій державі комуністичній. Вони поплавають у лоті і ремстають, що їх зраджено. Ось вам і суть справи. Уважте: шести німцями інженірами було подано постійною Тибету, Ютано або навіть Осередній Африки — пересеред якогось парика негрів. Зрештою німці не далися заплотхати, і їх уряд енергійно заговорив з Москвою. Ще один крок, а можна було „передбачувати кінець німсько-радянських відносин“.

Кроку цього — поперек французьким сподіванням — Німеччина не пробіла. В Женеві французи без особливого заохочення побачили деякі позначки німсько-радянської рівності і в справі розоруження. Донецьке питання потрапило скочити з порядку дня, криза в німсько-радянських відносинах не анбухла.

Видухла би вона — називається французький код — і дала би своїм онові шойно тоді, коли увінчала-

Донець, Донець!

(Від власного кореспондента.)

Париж, 27. березня 1928.

I.

Донець! Донець! І ще раз Донець! Французький горожанин, що ні за границі „солодкої Франції“ ніколи не любить, ні географічними подобирами про далекий „екзотичний“ край не дуже то цікавиться, мусить, по волі чи неволі, кожного дня читати що назву — як не в статтях (кінець кінців ніхто нікого не може присилувати читати статті), то принаймні в друкованих товстими буквами заголовках статей і телеграм. Далека українська ріка, далекий

шмат української землі добули собі тут, значить, раптом несподівану популярність? Популярність — річ певна, але не як українській географічній і політичній терміну. Нічого подібного! Москва і Росія, Moscow і Russie, і ніщо інше. Наче за добрих, давних часів російського централізму — московсько-царського спершу, петербурсько-імператорського потім. Тонкості конституційної корти Радянського Союзу, на якій Україна, щоб і не казати, має теоретично рівноправне з Росією місце, далі, як і передте, остаються ніяке політичної свідомості французької

(Докінчення буде.)

